

CDP Türkiye 2024: Temel Bulgular

Entegre ve Standartlarla Uyumlu Çevresel Raporlamada Yeni Bir Dönem

2024 yılı, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de çevresel raporlama açısından önemli bir kırılma noktası oldu. 2024’te CDP, İklim Değişikliği, Ormansızlaşma ve Su Güvenliği soru setlerini tek ve entegre bir Kurumsal Soru Seti altında birleştirerek raporlama yapısını köklü biçimde dönüştürdü. Şirketler böylece daha az tekrar içeren, temalar arası bütünlük sağlayan ve paydaşlara daha anlamlı veriler sunan bir soru seti üzerinden raporlama yaptı. Plastik ve biyoçeşitlilik bu yıl ilk kez bağımsız tema alanları olarak ele alınırken, küçük ölçekli işletmelere yönelik yeni bir özel KOBİ Soru Seti de raporlama sürecine dâhil edildi.

Bu yeni yapı sayesinde şirketler hem raporlama verimliliğini artırdı hem de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS S2 – İklimle İlgili Raporlamalar Standardı), Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (ESRS E1 – İklim standardı) ve Doğayla İlgili Finansal Raporlamalar Görev Gücü (TNFD) ile daha güçlü bir uyum sağladı.

CDP’ye verilen yanıtlar, çevresel performansın yalnızca doğrudan operasyonlar üzerinden değil, tedarik zinciri genelinde ve tüm tema alanlarında yönetilmesi gerektiğine dair Türkiye’deki kurumsal farkındalığın giderek arttığını ortaya koymaktadır.

Türkiye’den Artan Raporlama: Yükselen Farkındalık, Küresel Liderliği Beraberinde Getiriyor

2024 yılı, Türkiye’nin çevresel şeffaflıkta ve liderlikte gösterdiği güçlü ivmeyle öne çıktığı bir yıl oldu. CDP platformu aracılığıyla dünya genelinde yaklaşık 25.000 şirket çevresel verilerini açıklarken, Türkiye’den 138 şirket raporlama yaptı. Bir önceki yıla kıyasla, Türkiye’de raporlama yapan şirket sayısı İklim Değişikliği tema alanında %21, Su Güvenliği alanında %65 ve Ormansızlaşma alanında ise dikkat çekici şekilde %220 oranında arttı. Bu artışta, sürdürülebilirlik raporlaması standartlarına yönelik yeni düzenlemelerin ve yatırımcılardan gelen taleplerin belirleyici rol oynadığı söylenebilir.

Türkiye’nin bu yükselen performansı, CDP’nin 2024 yılı küresel derecelendirme sonuçlarına da güçlü biçimde yansdı. CDP, bu yıl dünya genelinde 22.700’ün üzerinde şirketi derecelendirdi; bu şirketlerin yalnızca %2’si en yüksek not olan “A” derecelendirme notunu almaya hak kazandı. Türkiye’den 28 şirket, CDP’nin Küresel A Listesi’ne girerek bu lider gruba dâhil oldu. Bunlardan 15’i hem İklim Değişikliği hem de Su Güvenliği alanlarında gösterdikleri üstün performansla Çifte A (Double A) unvanı elde etmeyi başardı. Buna ek olarak, 18 şirket farklı temalarda “A–” notu alarak çevresel yönetim olgunluğu ve güçlü performans düzeyleriyle öne çıktı.

Tüm bu veriler, Türkiye’nin kurumsal düzeyde çevresel raporlamaya yönelik artan kararlılığını ve küresel sürdürülebilirlik liderliğindeki konumunu her geçen yıl daha da güçlendirdiğini ortaya koyuyor.

Türkiye'nin Küresel Raporlama Standartlarıyla Uyumu

CDP'nin 2024 soru seti, Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurumu'nun (ISSB) İklimle İlgili Raporlamalar Standardı (IFRS S2) ile tam uyumlu hâle getirilirken, ESRS iklim modülü E1 ile de yüksek düzeyde örtüşme sağlandı. Bu gelişme, Türkiye'den CDP'ye raporlama yapan şirketlerin, küresel ölçekte artan düzenleyici taleplere daha hazırlıklı hâle gelmesini sağladı.

CDP'nin bu uyumlaştırma adımları, Türkiye'nin hem Avrupa Birliği mevzuatına (Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi – CSRD) hem de yakın dönemde zorunlu hâle gelen Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'na (TSRS) geçiş sürecini destekliyor.

2024 yılı itibarıyla Türkiye'den CDP'ye verilen yanıtların küresel raporlama çerçeveleriyle uyumu şu şekilde özetlenebilir:

- **IFRS S2 Uyumluluğu:** Türkiye'deki şirketlerin CDP yanıtları, IFRS S2 ile **%80** oranında uyum sağlamakta. Bu da iklim yönetişimi, emisyon hesaplamaları ve finansal risk yönetimi gibi temel konularda yüksek düzeyde ilerleme kaydedildiğine işaret ediyor.
- **ESRS Uyumluluğu:** Sektörlere özel sorular hariç tutulduğunda, Türkiye'deki şirketlerin CDP'ye verdikleri yanıtlar, ESRS gereklilikleriyle **%68** oranında uyumlu. Bu oran önemli bir ilerlemeye işaret etmekle birlikte; çifte önemlilik (double materiality), değer zinciri şeffaflığı ve biyoçeşitlilik gibi kritik alanlarda daha kapsamlı entegrasyona ihtiyaç olduğunu gösteriyor.

Genel olarak, Türkiye'deki şirketler, CDP'nin güncellenmiş ve standartlarla uyumlu yapısı sayesinde IFRS S2 kapsamında sağlam bir iklim raporlaması temeline sahip. Ancak ESRS'nin daha kapsamlı raporlama gerekliliklerini karşılayabilmek için, şirketlerin değer zinciri boyunca daha ayrıntılı veri toplaması, özellikle Kapsam 3 emisyonlarını daha etkin şekilde yönetmesi ve doğayla ilgili konuları kurumsal yönetim yapısına ve stratejik planlarına daha güçlü biçimde entegre etmesi gerekiyor.

Türkiye'de kurumsal çevresel raporlama, stratejik entegrasyon ve yönetim sorumluluğu etrafında yapılandırılıyor; ancak bu olgunluk özellikle iklim konularına odaklanmış durumda.

Türkiye'den CDP'ye raporlama yapan şirketlerin büyük çoğunluğu, çevresel risk ve fırsatları üst düzey yönetim ve stratejik karar alma süreçlerine entegre ediyor. Ancak bu ilerleme diğer raporlama temalarıyla orantısız bir şekilde, büyük ölçüde iklim değişikliği konularında yoğunlaşmış durumda. Su güvenliği alanında orta düzeyde kurumsal olgunluk gözlemlenirken, ormansızlaşma, plastikler ve biyoçeşitlilik gibi diğer çevresel temalarda bu düzey oldukça düşük kalıyor. Şirketlerin, raporlamada dengeyi sağlayabilmeleri için doğa temelli konuları yönetim, strateji ve performans ölçüm sistemlerine daha güçlü biçimde entegre etmeleri gerekiyor.

Şirketlerin neredeyse tamamı (98%), iklim değişikliği konusunda yönetim kurulu düzeyinde sorumluluk atadığını bildirirken, %93'ü yönetim kurullarının iklimle ilgili yetkinliğe sahip olduğunu raporladı. Ayrıca şirketlerin %78'i üst düzey yöneticilerin ücretlendirmesini iklim hedeflerinin başarısına bağladıklarını belirtti. Bu durum, sürdürülebilirlik performansının kurumsal hedeflerle bütünleştiğini gösteriyor. Ancak bu ilerleme büyük ölçüde iklim

temasında yoğunlaşmış durumda. Buna karşın, ormansızlaşma, plastikler ve biyoçeşitlilik gibi doğa temelli konular, kurumsal yönetim yapıları ve teşvik sistemlerinde yeterince yer bulamıyor.

Çevresel riskler ve fırsatlar giderek daha fazla iş stratejilerine ve planlamaya entegre ediliyor.

Türkiye'den raporlama yapan şirketlerin %92'si, değer zincirlerini tamamen haritalamış ya da haritalama sürecini başlatmış durumda. Bu durum, şirketlerin yalnızca doğrudan operasyonlarına değil, tedarik zinciri boyunca oluşan çevresel etkilere de odaklandığını gösteriyor.

Çevresel risklerin tanımlanması neredeyse tüm şirketlerde yaygın bir uygulama hâline gelmiş durumda; şirketlerin %98'i çevresel bağımlılıkları, etkileri, riskleri ve fırsatları belirlemek ve yönetmek için sistematik süreçler uyguladıklarını bildiriyor.

Şirketlerin %89'u çevresel risk ve fırsatları kurumsal strateji ve/veya finansal planlamalarına entegre ettiklerini belirtiyor. %85'lik bir kesim, çevresel konuların sermaye (CAPEX) ve operasyonel harcamalar (OPEX) üzerinde etkili olduğunu ifade ederek, çevresel faktörlerin iş kararları üzerindeki etkisini ortaya koyuyor.

Bu çerçevede senaryo analizleri de giderek yaygınlaşıyor: Şirketlerin %80'i İklim Değişikliği için, %55'i ise Su Güvenliği için senaryo analizlerini kullanıyor. Ancak bu oran Ormansızlaşma için yalnızca %2 seviyesinde.

Öncelikli lokasyon tanımlamaları iklim ve su konularında yaygınken, yer bazlı risk yönetiminin doğa temelli konularda yeterince uygulanmadığını görülüyor. İklim değişikliği kaynaklı riskler için şirketlerin %66'sı, su güvenliği içinse %55'i öncelikli coğrafi lokasyonlar belirlemiş durumda. Ancak bu oran diğer temalar için oldukça düşük.

Stratejik uyum ve geçiş planlaması iklim çerçevesinde gelişiyor, ancak fosil yakıt azaltımına yönelik uygulamalar sınırlı.

Şirketlerin %66'sı 1.5°C ile uyumlu bir geçiş planına sahip olduğunu raporlarken, bu planların sadece %54'ü kamuoyuna açıklanmış. Ayrıca şirketlerin yalnızca %27'si bu geçiş planlarında fosil yakıtlardan aşamalı olarak çıkılmasına yönelik bir plan sunabiliyor. Bu durum, uzun vadeli hedeflerle kısa vadeli operasyonel uygulamalar arasında önemli bir boşluk olduğunu ortaya koyuyor.

İklim eylemi olgunlaşıyor, ancak Kapsam 3 ve Bilim Temelli Hedefler kapsamındaki eylemler yetersiz.

Türkiye'den raporlama yapan şirketlerin %95'i aktif emisyon azaltım girişimlerine sahip olduğunu bildirdi. Bu girişimlerin yılda toplam 54 milyon ton karbondioksit eşdeğeri (CO₂e) azaltım sağlaması bekleniyor. Üstelik bu girişimlerin önemli bir kısmı finansal açıdan da hızlı geri dönüş sağlıyor: Emisyon azaltım projelerinin %39'unun bir yıldan kısa sürede kendini amorti edecek nitelikte olduğu bildirilmiş.

Toplamda bildirilen 108 milyon metrik ton Kapsam 1, ve 788 milyon metrik ton Kapsam 3 emisyon arasındaki fark, değ r zinciri boyunca sera gazı emisyonlarının ne kadar yüksek olduğunu ve bu emisyonların azaltılmasının artık stratejik bir öncelik olması gerektiğini gösteriyor.

Öte yandan, emisyon verilerinin doğruluğu konusunda önemli bir ilerleme kaydedildi. Şirketlerin %88-89'u, Kapsam 1 ve 2 emisyonlarını bağımsız üçüncü taraf denetiminden geçirerek doğrulattığını bildiriyor.

Şirketlerin %77'si mutlak emisyon azaltım hedefi belirlemiş olsa da, bu hedeflerin yalnızca %17'si Bilim Temelli Hedefler Girişimi (SBTi) tarafından onaylanmış durumda. Benzer şekilde, şirketlerin %59'u net sıfır hedefi açıklamış, ancak bu hedeflerin yalnızca %2'si SBTi tarafından onaylanmış.

Raporlama yapan şirketlerin gelecekteki düzenlemelere hazırlık konusunda da adımlar attığını görüyoruz. %59'u önümüzdeki üç yıl içinde karbon fiyatlandırma sistemleri kapsamına girmeyi bekliyor. Şirketlerin %44'  ise iklim geçiş stratejilerine paralel olarak yatırım, harcama ve gelir planlamalarını şimdiden d n  t rm    durumda. Bu eğilim, şirketlerin düşük karbonlu ekonomiye geçişe yönelik yapısal bir dönüşüm sürecine girdiğini gösteriyor.

Su riski yönetimi operasyonel olarak olgunla ıyor, ancak havza düzeyinde yaklaşımlar yetersiz.

2024 yılında Türkiye'deki şirketler arasında su risklerine yönelik farkındalık ve yönetim kapasitesi belirgin şekilde arttı. CDP'ye su güvenliği teması kapsamında raporlama yapan  irket sayısı bir yıl içinde %65 oranında artış gösterdi. Bu artan katılımla birlikte, kurumsal düzeyde su yönetimine yönelik yetkinliğin de geliştiği görülüyor. Şirketlerin %82'si suyla ilgili özel hedefler belirlemi   durumda; bu hedefler ağırlıklı olarak kirliliğin azaltılması, su kullanımının sınırlandırılması ve tedarik zinciri genelinde su, sanitasyon ve hijyen (WASH) hizmetlerine erişimin sağlanması odaklanıyor.

Ancak bu ilerlemeye rağmen, su stresi kaynaklı sistemik riskler ciddi düzeyde varlığını sürdürüyor. Şirketlerin %66'sı suyu stres altında olan havzalardan temin ettiğini belirtirken, tesislerin %72'si doğrudan bu yüksek riskli bölgelerde yer alıyor. Bu durum, şirketlerin suya eri imle ilgili sorunlarının coğrafi   ekte de stratejik bir tehdit oluşturduğunu gösteriyor.

Su ile ilgili i  fırsatlarına yapılan yatırımlar, su risklerini yönetmek için öngörülen kaynakların yalnızca dörtte biri düzeyinde. Şirketler suyla ilgili riskleri yönetmek için toplamda 13,3 milyar dolar tutarında maliyet öngörürken, suyla bağlantılı i  fırsatlarına yönelik yatırımlar yalnızca 3,5 milyar dolar seviyesinde kalıyor. Bu fark, risklerin stratejik olarak ele alınmasında daha fazla kaynağa ihtiyaç olduğunu gösteriyor.

Öte yandan, şirketlerin %86'sı özellikle besin maddeleri ve yağlar gibi su kirleticilerinin aktif biçimde izlendiğini, %84'  ise su çekimi, deşarj ve tüketim miktarlarının düzenli olarak takip edildiğini bildiriyor. Şirketlerin %64'  ise tesis düzeyinde risk tespiti yapıyor. Ancak bu çabaların uzun vadeli su güvenliğini sağlayabilmesi için özellikle tekstil ve kimya gibi yüksek riskli sektörlerde havza bazlı    mlere geçiş kritik önem taşıyor.

Ormansızlaşma kapsamında raporlama artsa da ekosistem koruma stratejileri sınırlı kalıyor.

2024 yılında ormansızlaşmaya ilişkin raporlamalarda kayda değer bir artış yaşandı. Bu artış, şirketlerin ormanların hem kurumsal risk yönetimindeki rolü hem de küresel iklim hedeflerine katkısı konusundaki farkındalığının artmasıyla bağlantılandırılabilir. Ancak bu olumlu eğilime rağmen, şirket politikalarının ormansızlaşmayı önlemeye yönelik stratejik olgunluğu ve ekosistemleri korumaya yönelik uygulamalar sınırlı düzeyde.

Tedarik zincirinde somut adımların kapsamı oldukça dar. Şirketlerin %70'i – ağırlıklı olarak kereste ürünleri için – izlenebilirlik sistemlerini uygulamış durumda. Buna karşın, yalnızca %30'u ormansızlaşmaya neden olma riski taşıyan ürünler için ormansızlaşmayı ve doğal habitat dönüşümünü engellemeye yönelik hedefler (no-deforestation veya no-conversion) belirlemiş durumda.

Bu hedeflerin etkinliğini değerlendirme konusunda tablo daha da zayıf: Şirketlerin sadece %10'u, temin ettikleri ürünlerin gerçekten bu kriterlere uygun olup olmadığını aktif olarak izlediğini bildiriyor.

Plastik yönetimi başlangıç aşamasında; döngüsellik sınırlı, geri dönüştürülmüş içerik kullanımı ise çok düşük.

Şirketlerin %40'ı, genellikle plastik ham madde kullanımını azaltmaya ve geri dönüştürülebilirliği artırmaya yönelik hedefler belirlemiş durumda. %47'si ise plastik kullanımını operasyonları ve tedarik zinciri genelinde haritalamış; bu, izlenebilirliği artırmak adına kritik bir başlangıç adımı olarak değerlendirilebilir.

Buna karşın, somut uygulamalara bakıldığında tablo sınırlı. Buna karşın, somut uygulamalara bakıldığında tablo sınırlı. Şirketlerin kullandıkları plastikler büyük ölçüde geri dönüştürülmüş malzemeler içermiyor. Şirketlerin %18'i, plastik atıklarının yarısından fazlasının geri dönüştürülebilir olduğunu belirtirken, sadece %13'ü plastik ambalajlarının yarısından fazlasının teknik olarak geri dönüştürülebilir olduğunu raporluyor.

Bu veriler, plastik ile ilgili stratejik farkındalığın gelişmekte olduğunu ancak döngüsel ekonomiye geçişin hâlâ erken aşamada olduğunu ve geri dönüşüm, yeniden kullanım ve döngüsel ürün tasarımı gibi güçlü uygulama mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğunu gösteriyor.

Biyoçeşitliliğe yönelik kurumsal farkındalık artıyor, ancak nicel ölçüm ve mekânsal şeffaflık eksik.

Türkiye'de biyoçeşitlilik, şirketlerin gündeminde giderek daha fazla yer bulmaya başlasa da, mevcut raporlamalar bu alandaki stratejik entegrasyonun henüz erken aşamada olduğunu gösteriyor. TNFD uyum süreci giderek daha kritik hâle gelirken, şirketlerin mekânsal haritalama, risk analizi ve lokasyon bazlı raporlamaları hızla geliştirmesi gerekiyor.

Raporlama yapan şirketlerin %45'i, biyoçeşitliliği desteklemek adına aksiyon aldıklarını bildirir de etkiyi ölçmek ve yönetmek için gerekli olan veri altyapısı hâlâ yetersiz.

Yalnızca %32'lik bir kesim, ilerlemelerini değerlendirmek amacıyla nicel biyoçeşitlilik göstergeleri kullanıyor. Her ne kadar %39'u bu tür göstergeleri uygulamayı önümüzdeki

dönemde planladığını belirtse de, biyoçeşitliliğe ilişkin ölçüm ve izleme kapasitesi kurumsal ölçekte henüz gelişmiş değil.

Şirketlerin yarısından fazlası (%52), operasyonları ya da tedarik zincirleri kapsamında biyoçeşitlilik açısından öncelikli ve hassas bölgeleri belirlediğini raporluyor. Ancak bu alanlara ilişkin ayrıntılı mekânsal haritalamayı kamuya açıklamayı planlayanların oranı yalnızca %25 ile sınırlı. Bu durum, şeffaflık düzeyinin artırılması gerektiğine işaret ediyor.

Şirketlerin %57'si su riski altında olan bölgeleri belirlediğini raporlarsa da sadece %22'si tanımlanmış biyoçeşitlilik sıcak noktalarında veya bunlara yakın bölgelerde faaliyet gösterdiğini belirtmiş. Bu düşük oran, şirketlerin doğrudan risk maruziyetinin yeterince tanımlanmadığını ya da ölçülemediğini düşündürüyor.

Finansal kuruluşlar iklim metriklerinde ilerleme kaydediyor; ancak doğa temelli finansal riskler büyük ölçüde göz ardı ediliyor.

2024 yılında CDP'ye raporlama yapan finansal şirketlerin %81'i finanse edilen emisyonlarını hesapladı ve toplamda 83,8 milyon metrik ton CO₂e değerinde portföy kaynaklı emisyon raporladı. Şirketlerin %81'i fosil yakıt finansmanı sağladığını bildirirken, bu finansmanların çoğu kredi ve proje finansmanı aracılığıyla gerçekleştiriliyor.

Şirketlerin %56'sı, su güvenliğini önceliklendiren kredi verme, yatırım ve sigortalama hedefleri olduğunu belirtse de, henüz hiçbir şirket 'ormansızlaşmayı önleyici finansman hedefi' benimsemiş değil. Sadece %19'u bu tür hedefleri geliştirmeyi planladıklarını belirtmiş durumda. Ormansızlaşma açısından yüksek çevresel etkiye sahip ürünlere (örneğin soya, palm yağı, büyükbaş hayvancılık) sağlanan finansmanın takibi ve yönetimi de oldukça sınırlı. Bu da doğa temelli finansal risklerin stratejik düzeyde yeterince gündeme alınmadığını gösteriyor.

Tüm finansal şirketler, iklim değişikliği azaltımı ve uyumunu destekleyen finansal ürünler sunduklarını belirtirken, %63'ü sürdürülebilir yatırımları temel hedef olarak benimsediğini ifade ediyor.

Ek olarak, yalnızca iki şirket portföylerinin yarısından fazlasının sürdürülebilir finans taksonomileriyle uyumlu olduğunu bildirdi. Bu durum, sıkılaşan küresel düzenlemelere karşı Türkiye'deki finansal şirketler için doğa ile uyumlu finansman stratejilerini geliştirme konusunda önemli bir fırsat alanı bulunduğuna işaret ediyor.